

BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE

MATERIAŁY EDUKACYJNE
DLA NAUCZYCIELI

BANK

2025/2026

Lekcja 7

Współczesny świat stawia przed dziećmi wiele wyzwań – także tych związanych z pieniędzmi. Już we wczesnym dzieciństwie stykają się one z pojęciem pieniędzy, zakupów i płatności online. Dzieci otrzymują pieniądze w formie kieszonkowego, a także przy okazji różnych okolicznościowych wydarzeń, takich jak urodziny, komunია, święta czy inne rodzinne uroczystości. Warto, aby dzieci wiedziały, skąd pochodzą ich pieniądze i potrafiły mądrze nimi zarządzać – zarówno jeśli chodzi o wydawanie, jak i oszczędzanie. Codziennie wystawiane są także na działanie bodźców zakupowych, reklam i ogromnej ilości towarów, którym trudno się oprzeć.

Dlatego tak ważne jest, aby już od najmłodszych lat kształtować bezpieczne nawyki finansowe i uczyć dzieci, jak rozsądnie obchodzić się z pieniędzmi. Edukacja finansowa pomaga kształtować odpowiedzialne podejście do pieniędzy oraz gruntować w dzieciach postawę świadomego konsumenta, który potrafi odróżniać potrzeby od zachcianek i zastanowi się, zanim podejmie decyzję, na co wydać swoje oszczędności.

Bezpieczeństwo finansowe w odniesieniu do najmłodszych to przede wszystkim świadomość wartości pieniądza, odpowiedzialne gospodarowanie oszczędnościami oraz umiejętność podejmowania świadomych decyzji zakupowych, a także ochrona swoich środków finansowych.

CZYM SĄ PIENIĄDZE?

Pieniądze są środkiem płatniczym, dzięki któremu możemy kupować różne towary i płacić za usługi. Towarem jest na przykład jedzenie, książki, zabawki, woda czy prąd

w naszym mieszkaniu, a usługą czynności np. ścinanie włosów, dostarczanie paczek czy naprawianie samochodu. Każdy towar czy usługa mają swoją cenę. Cena mówi, ile pieniędzy trzeba zapłacić, żeby coś kupić, czyli ile coś jest warte. Pieniądze przyjmują postać gotówki (banknoty i monety) oraz bezgotówkową (pieniądze elektroniczne, zapisane na karcie). Banknoty drukowane są w **Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych**, a produkcją monet zajmuje się **Mennica Polska**. **Narodowy Bank Polski** jest najważniejszym bankiem w naszym kraju. On decyduje, ile banknotów ma być wydrukowanych i ile monet wybitych.

WAŻNE POJĘCIA

Pieniądze – środek płatniczy umożliwiający zakup lub sprzedaż towarów i usług; mogą mieć formę gotówki (banknotów i monet) lub formę elektroniczną (pieniądze zapisane na karcie płatniczej).

Towar – rzecz lub produkt, który można kupić lub sprzedać, np. jedzenie, zabawki, ubrania.

Usługa – czynność wykonywana dla kogoś w zamian za zapłatę, np. fryzjerstwo, naprawa samochodu, dostawa przesyłki.

Cena – informacja o tym, ile pieniędzy trzeba zapłacić, aby coś kupić; wyraża wartość towaru lub usługi.

Pensja – wynagrodzenie za pracę, które otrzymuje pracownik za określony czas, wysiłek i umiejętności.

Bank – instytucja finansowa, która przechowuje pieniądze swoich klientów zgromadzone na kontach bankowych (rachunkach). Banki realizują także inne usługi, takie jak: udzielanie kredytów, konta oszczędnościowe i realizowanie przelewów.

Konto bankowe – inaczej rachunek bankowy – to specjalne miejsce w banku, w którym można przechowywać swoje pieniądze. Każde konto ma swój indywidualny numer.

Karta płatnicza – plastikowa karta wydana przez bank, która umożliwia dostęp do konta bankowego. Dzięki niej możemy płacić w sklepach stacjonarnych i internetowych, a także wypłacać pieniądze z bankomatu.

Bankomat – urządzenie, które przy pomocy karty płatniczej daje możliwość wypłacania pieniędzy w gotówce, a także sprawdzenia stanu swojego konta w banku.

SZACUNEK DO PIENIĘDZY

Dzieci nie muszą od razu znać wszystkich pojęć finansowych, warto jednak stopniowo wprowadzać je w świat pieniędzy, pokazując, że to nie tylko kupowanie rzeczy, ale też odpowiedzialne podejmowanie decyzji, planowanie oraz docenianie pracy.

Dlatego na wstępie należy dzieciom uświadomić, że pieniądze nie biorą się znikąd – nie pojawiają się „ot tak” z banku lub bankomatu. Dorośli zarabiają pieniądze w pracy. Każdy, kto wykonuje jakiś zawód, otrzymuje za to – zazwyczaj raz w miesiącu – wynagrodzenie, czyli inaczej mówiąc wypłatę określonej sumy pieniędzy. To zapłata za czas, wysiłek i umiejętności włożone w pracę.

Dzieci powinny rozumieć, że **pieniądze mają swoją wartość**, ponieważ są efektem czyjejś pracy oraz wysiłku i dlatego należy je szanować.

Szacunek do pieniędzy to:

- bezpieczne przechowywanie,
- pilnowanie, żeby się nie zgubiły,
- roztropne wydawanie,
- oszczędzanie.

BEZPIECZNE ZASADY OBCHODZENIA SIĘ Z PIENIĘDZMI

1. Ważne, aby uczyć dzieci od małego **przechowywania swoich oszczędności w bezpiecznym miejscu**, jak na przykład w portfelu lub skarbonce. Mogą także przechowywać je u rodziców lub opiekunów.
2. Dobrze także wyrabiać w dzieciach nawyk **trzymania pieniędzy przy sobie**, na przykład w saszetce podczas wyjścia do sklepu, do szkoły lub na wycieczkach. Należy uczulić ich na to, że pieniądze pozostawione bez opieki mogą zostać skradzione. Dzieci nie powinny także nosić ze sobą dużych sum.
3. W przypadku dłuższych wyjazdów warto nauczyć dzieci, jak **przechowywać pieniądze w różnych miejscach** – na przykład część w walizce, część w plecaku podręcznym, a część w saszetce – lub powierzyć je opiekunowi.
4. Trzeba także wytłumaczyć dzieciom, że **chwalenie się pieniędzmi**, pokazywanie ich ilości czy opowiadanie o zarobkach rodziców **nie jest właściwe**. Może to wywołać zazdrość, prowokować kradzież lub sprawiać innym przykrość.
5. Rodzice powinni ustalić z dziećmi zasadę, aby **nie pożyczać innym pieniędzy bez wcześniejszej konsultacji z nimi**.
6. Dzieci muszą koniecznie wiedzieć, że **nikt nie ma prawa żądać od nich pieniędzy ani ich wymuszać**. A jeśli zdarzy się taka sytuacja, powinny niezwłocznie zgłosić ten fakt osobie dorosłej.
7. Dzieci powinny mieć także świadomość tego, że **zabieranie cudzych pieniędzy**, nawet jeśli jest to 2 zł leżące na blacie w kuchni, **jest kradzieżą**.
8. Należy także z dzieckiem ustalić, że **nie może ono używać karty bankomatowej rodziców bez ich wiedzy**. To także kradzież.
9. W przypadku płatności online należy przekazać dzieciom, aby nie podawały danych osobowych ani danych karty bez zgody rodziców.
10. Warto zawrzeć też z dziećmi umowę, aby **nie pobierały samodzielnie płatnych aplikacji** na telefon czy tablet.
11. Dobrze jest także przestrzec dzieci przed **wyskakującymi w sieci okienkami z okazjami**, np. „wygrałeś tablet”, „kup”, „pobierz”. Rodzi to niebezpieczeństwo potencjalnych oszustw.

MĄDRE WYDAWANIE

Mądre wydawanie pieniędzy to jedna z kluczowych umiejętności. Pomaga dzieciom unikać impulsywnych decyzji i rozwija w nich samodyscyplinę, co bardzo przydaje się w świecie, który bombarduje je reklamami, promocjami i zachętami do szybkiego zakupu. Dziecko, które potrafi zatrzymać się na chwilę i przemyśleć, czy naprawdę czegoś potrzebuje, zyskuje nie tylko kontrolę nad swoimi pieniędzmi – ale też większą samodzielność i odpowiedzialność. Dlatego warto uczyć dzieci refleksji, powściągliwości oraz świadomości, że rezygnacja z zakupu również może być źródłem satysfakcji i dumy.

Jak uczyć dzieci mądrego wydawania?

- 1. Powstrzymywanie się od impulsywnych zakupów.** Warto uczyć dzieci, że decyzje zakupowe nie powinny być podejmowane pod wpływem chwili. Nawet jeśli coś bardzo im się podoba, dobrze jest odczekać kilka dni i sprawdzić, czy nadal mają ochotę to kupić. Pomocne może być zrobienie zdjęcia upragnionej rzeczy i powrót do decyzji po czasie.
- 2. Planowanie zakupów.** Zanim coś kupimy, warto zadać sobie pytanie: „Czy naprawdę tego potrzebuję?”. Często już po chwili zastanowienia chęć zakupu może minąć. Dzieci powinny nauczyć się, że zakupy powinny wynikać z potrzeb, a nie chwilowych impulsów.

3. Odróżnianie potrzeb od zachcianek.

Należy ćwiczyć z dziećmi umiejętność rozróżniania tego, co jest im naprawdę potrzebne od chwilowych przyjemności. Nie oznacza to, aby całkowicie z nich rezygnować, ważne jednak, aby zachcianki nie dominowały w wydatkach dzieci.

4. Świadomość wpływu emocji na zakupy.

Dobrze wytłumaczyć dzieciom fakt, że bardzo często kupujemy różne rzeczy pod wpływem emocji. Na przykład gdy jesteśmy smutni możemy chcieć się pocieszyć i poprawić sobie nastrój, a gdy szczęśliwi możemy mieć ochotę kupić sobie coś w ramach nagrody. Kupujemy także, aby zabić nudę albo ze strachu, że jakaś okazja może nas ominąć.

5. Określanie limitów.

Użytecznym sposobem jest nauczenie dzieci stawiania sobie ograniczeń. Na przykład, że podczas wizyty w sklepie kupuje się tylko jedną rzecz, albo nie wydaje się więcej niż 10 zł. Takie zasady uczą samokontroli i planowania.

6. Konsultacja z rodzicami.

Warto także ustalić z dziećmi zasadę, że w przypadku wydatków, konsultują się z rodzicami, zwłaszcza jeśli chodzi o większą sumę.

7. Porównywanie cen.

Dobrym nawykiem jest pokazywanie dzieciom, że ten sam produkt może mieć różne ceny w różnych sklepach. Uczy to cierpliwości, porównywania ofert i bardziej świadomego podejścia do wydawania pieniędzy.

Mądre wydawanie pozwala zrozumieć, że czasem lepiej poczekać, przemyśleć decyzję i porównać różne opcje. Dzięki temu można zaoszczędzić pieniądze i przeznaczyć je na coś bardziej wartościowego niż chwilowe zachcianki.

OSZCZĘDZANIE

Oszczędzanie to odkładanie części pieniędzy na później, zamiast wydawania wszystkiego od razu. Dzięki temu dzieci uczą się wartości pieniądza, planowania, wyznaczania celów i cierpliwości. Oszczędzając, dzieci mają szansę zdobyć większą sumę na wymarzoną rzecz, zamiast kupować wiele drobiazgów, które szybko się nudzą. To także dobra okazja to tego, aby dzieci przekonały się, że nie wszystko można mieć od razu, ale dzięki konsekwencji i wytrwałości, można realizować zamierzone cele i spełniać swoje marzenia. To świetna lekcja samodyscypliny i wzmacnianie poczucia sprawczości.

Jak uczyć dzieci oszczędzania?

- 1. Skarbonka.** Warto zachęcić dzieci do założenia swojej własnej skarbonki. Może ona przybrać postać nawet zwykłego słoika.
- 2. Cel.** Oszczędzanie jest łatwiejsze i bardziej motywujące, gdy dzieci wiedzą, na co zbierają. Dobrze jest jasno określić cel, który może zostać przez nie narysowany i przyklejony na skarbonkę.
- 3. Monitorowanie postępów.** Dobrze zmotywować dzieci do obserwowania, jak rosną ich oszczędności. To dobra okazja do ćwiczeń matematycznych.

4. Opracowanie zasad oszczędzania.

Warto zachęcić dzieci do wymyślania sposobów na oszczędzanie. Na przykład umówienie się, że określona część otrzymywanej kwoty trafia do skarbonki. Albo poinformowanie rodziny o fakcie oszczędzania na wybraną rzecz.

Dlaczego warto?

Dzieci, które uczą się oszczędzania, rozwijają umiejętności takie jak planowanie, cierpliwość, wytrwałość, dążenie do celu a także umiejętność podejmowania decyzji finansowych, co może mieć dobry wpływ na ich bezpieczeństwo finansowe w dorosłym życiu.

POMAGANIE INNYM

Rozmowy z dziećmi o pieniądzu często skupiają się wokół tematów związanych z oszczędzaniem czy planowaniem wydatków. Warto jednak w sposób delikatny i dostosowany do wieku, poruszać kwestie nierówności ekonomicznych. Dobrze jest uświadomić dzieci na to, że nie każdy ma takie same możliwości finansowe. Są osoby, które stać na wszystko, o czym zamarzą, ale są też takie, które nie mogą pozwolić sobie na zapewnienie podstawowych potrzeb, takich jak jedzenie czy ubrania.

W tym kontekście warto na co dzień podkreślać, że **bez względu na to, ile kto ma pieniędzy, każdy zasługuje na dobre traktowanie i szacunek**. Dzieci powinny od najmłodszych lat uczyć się, że nie oceniamy innych po wyglądzie, ubraniu ani tym, co posiadają. Wyśmiewanie innych, wykluczanie z zabawy czy głośnie komentowanie czyjegoś wyglądu są krzywdzące i nieakceptowane. To również doskonała okazja, by kształtować w dzieciach postawy oparte na empatii, życzliwości i gotowości do niesienia pomocy.

Jak można pomagać?

Pomaganie powinno być mądre i przemyślane. Ważne jest, aby dzieci rozumiały, że nie powinny oddawać swoich oszczędności każdemu, kto je o to poprosi. Warto również uświadomić im, że nie trzeba mieć dużo pieniędzy, żeby wspierać innych. Pomagać można także bez nakładów finansowych – wystarczy chcieć. W tym kontekście dobrze jest przybliżyć dzieciom ideę wolontariatu – bezinteresownej pomocy innym, płynącej nie z chęci zysku, lecz z potrzeby serca.

Dzieci bardzo szybko rozumieją tę ideę, zwłaszcza gdy przedstawimy ją na konkretnych przykładach:

- zbiórka żywności, książek, ubrań i nieużywanych zabawek,
- organizowanie akcji charytatywnych (np. kiermasze, loterie fantowe, przedstawienia, z których zysk przeznaczony jest na pomoc potrzebującym),
- przekazywanie rzeczy, których się już nie używa (ubrania, zabawki) – ważne, aby przedmioty były w dobrym stanie,
- poświęcanie swojego czasu na pomoc innym (np. opieka nad zwierzętami w schroniskach),
- codzienne okazywanie życzliwości.

Rozmowy na powyższe tematy oraz wspólne zaangażowanie w działania charytatywne stanowią doskonałą okazję do kształtowania w dzieciach wrażliwości i odpowiedzialności społecznej. To inwestycja w przyszłość – dzięki temu wychowujemy bardziej empatyczne i świadome pokolenie.

Organizator

Patronat honorowy

Kuratoria Oświaty

